

<p>Logotyp</p> 	<p>Nazwa instytucji</p> <p>Muzeum Ustrońskie</p>	
<p>Tytuł jednostki / publikacji / fotografii „Chłopi polscy w dobie kapitalizmu”, „Kultura”, 7 czerwca 1981 r., nr 23, s. nieznaną.</p>		
<p>Ilość stron oryginału 1</p>	<p>Ilość skanów 1</p>	<p>Liczba plików publikacji 5</p>
<p>Autor Jan Szczepański</p>	<p>Wydawnictwo / zakład fotograficzny Robotnicza Spółdzielnia</p>	<p>Skan okładki</p>
<p>Miejsce wydania Warszawa</p>	<p>Rok wydania / Data powstania 1981</p>	
<p>Sygnatura ---</p>	<p>Rodzaj zasobu (np. zdjęcie, czasopismo itp.) artykuł</p> 	
<p>Wymiary (wys x szer) 24,5 x 12,3 cm</p>	<p>Stan zachowania ---</p>	<p>Charakterystyka skanowanego obiektu</p>
<p>Hasła przedmiotowe (okres historyczny, postacie, miejsce) XIX wiek, XX wiek, II Rzeczpospolita Polska, II wojna światowa, Polska Rzeczpospolita Ludowa, Jan Szczepański, Jan Borkowski</p>		<p>Recenzja Jana Szczepańskiego książki Jana Borkowskiego pt. „Chłopi polscy w dobie kapitalizmu”, poświęconej dziejom chłopów polskich od uwłaszczenia do zakończenia II wojny światowej, - okresu, w którym zakończył się feudalizm na polskiej wsi, a zaczął kapitalizm.</p>
<p>Hasła tematyczne (np. miasto, przemysł, kuznia, letnicy itp.) historia, socjologia, społeczeństwo, „Kultura”, problemy gospodarcze, gospodarka, rolnictwo, chłop, socjalizm, kapitalizm, feudalizm, pańszczyzna,</p>		
<p>Prawa autorskie ---</p>		

„Chłopi polscy w dobie kapitalizmu”

Jan Szczepański

recenzje

Książka profesora Borkowskiego ukazuje się w okresie wzmogłych zainteresowań sprawami chłopskimi. Tak, chłopskimi, gdyż w zachodzących w Polsce procesach na wsi nie tylko sprawy rolnictwa i produkcji żywności są ważne, ale także klasowe sprawy chłopów, ich miejsca w społeczeństwie, ich stosunku do władzy i kultury narodowej. Dyskusje publicystyczne, polityczne i ekonomiczne wokół sprawy rejestracji związku zawodowego rolników indywidualnych podniosły zagadnienia świadomości społecznej tych rolników, ich celów politycznych i ich aspiracji społecznych, przy czym wiele głosów odwoływało się do „tradycyjnych postaw” chłopskich i z nich wyciągało wnioski co do przyszłego funkcjonowania tego związku. Jest w tym oczywiście

pewna racja, gdyż tradycje chłopskie odżywają w tych czasach, a ponadto w postępowaniu nie tylko chłopów, ale wszystkich klas społecznych tradycja jest czynnikiem warunkującym działania. Otóż na pytania o to, jakie są te tradycje chłopskie, jaka jest linia rozwoju chłopów i rolnictwa w Polsce, odpowiada książka prof. Borkowskiego.

Jej przedmiotem są dzieje chłopów polskich od uwłaszczenia do zakończenia drugiej wojny światowej, a więc około sto lat, w ciągu których załamał się i skończył feudalizm, nie zdążył się rozwinąć w rolnictwie polskim „pełny” kapitalizm i rozpoczął się okres również bardzo niepełnego socjalizmu. Można by powiedzieć, że wszystkie te trzy ustroje we wsiach polskich rozwijały się jakoś pokurczowo. Feudalizm polski był biedny i nędzny, doprowadził chłopów do skrajnej nędzy i „zezwierzęcenia” jak to określają niektórzy cytowani przez Borkowskiego autorzy, a i kapitalizm opisany w tej książce był przeniknięty elementami feudalizmu, gnębiony kryzysami, przynosił postęp powolny i nie spełniał aspiracji ani społecznych, ani gospodarczych mas chłopskich. Z tego punktu widzenia książka jest bardzo interesująca. Autor przedstawia wszystkie aspekty życia klasy chłopskiej, podkreślając szcze-

gólnie zainteresowanie osobowością chłopów, jego życiem umysłowym, rozwojem świadomości społecznej — a więc sprawami, o których materiały źródłowe mówią stosunkowo bardzo mało. Autor boleje nad tym brakiem materiałów, ale równocześnie zbyt mało wykorzystuje istniejącą literaturę pamiętnikarską. Cytuje tylko „Młode pokolenie chłopów”, ale nie zauważyłem wykorzystania dwóch tomów „Pamiętników chłopów” ani innych materiałów autobiograficznych z okresu dwudziestolecia. W każdym razie te próby odtworzenia rozwoju świadomości społecznej chłopów są interesujące.

Warto także zwrócić uwagę na tłumaczenie procesu tworzenia się „tradycyjnej mentalności chłopów pańszczyźnianego” i utrzymywanie się jej w okresach późniejszych. Autor widzi je przede wszystkim w beznadziej i ciężkiej pracy, która nawet przy maksymalnym wysiłku nie dawała zwiększenia szans życiowych i wyjścia z nędzy. „Wykonywana pod groźbą bąta, często tym bątem zaprawiana nie przynosząca chłopu korzyści praca pańszczyźniana musiała być przez chłopów znienawidzona... Ale również praca we własnym gospodarstwie nie była zachęcająca, skoro chłop musiał oddać panu całą nadwyżkę, zostawiając sobie głodową resztę... Nienawiść do pracy zrodziła u chło-

pa pańszczyźnianego próżniactwo i skłonność do partaczenia roboty... Nie do dobrego jada tęsknił najmocniej, nie do wygod, których nie znał, nie do kultury, o której nie nie wiedział, lecz do słodkiej bezczynności”. Ta pańszczyźniana postawa wobec pracy, z którą tak walczyli pozytywiści, na wiele lat zaciążyła nad mentalnością chłopską. Lecz w książce tej jest wiele innych wątków, aktualniejszych i bardziej dotyczących spraw dzisiaj jeszcze mocno odczuwalnych. Wystarczy przeczytać deklarację komitetu założycielskiego związku zawodowego rolników indywidualnych, by przekonać się, jak bardzo się tam jeszcze odzwierają te nuty obrony godności chłopów i walki przeciwko pozostałościom feudalnym w postawach wobec chłopów przejawianych przez niektórych funkcjonariuszy instytucji socjalistycznych.

Sądzę, że ci wszyscy, którzy starają się zrozumieć motywacje organizacji chłopskich, chcą wnikać w podstawy i źródła mentalności chłopskiej ujawnionej ostro w ostatnich miesiącach, powinni przeczytać książkę Borkowskiego jako swoiste wprowadzenie do problemów chłopskiej współczesności.

Jan Borkowski: „Chłopi polscy w dobie kapitalizmu” PWN 1981, str. 334. Nakład 1480 egz., cena 80 zł.